

Kovács Pál

(1912–1995)

Családi háttér és tanulmányok

Debrecenben született 1912. július 17-én. Kovács Ádám Pálként került be a református anyakönyvbe. Kisgyermekkorát tisztos polgári körülmények között töltötte egészen édesapja korai haláláig. Apja királyi táblabíróként dolgozott, elvesztése után a nemesi felmenőkkel rendelkező édesanyja, Horváth Ilona szerény körülmények között, egyedül nevelte a fiút. Az elemi iskolái után, 1922-ben a magyar királyi állami Fazekas Mihály Főreáliskola tanulója lett. Az árvasága miatt tandíjmentes Kovács Ádám (1938-ig többnyire ezt a keresztnévét használta) elsősorban a sport terén tűnt ki a többiek közül. Magasugrásban többször is megnyerte az iskolai bajnokságot, és a legjobb tornászok között tartották számon. Testnevelője, Hadházy (Kreutzberger) Dezső a rúdugrás regnáló magyar bajnoka volt, aki elismert sportemberként az egyetemen is tanított.

Kovács Pál egy Debrecenben, az Arany Bika Szálló báltermében tartott kardbemutatón találkozott először a vívással. A fiú rögtön beleszeretett a sportágba, özvegy édesanyja csak nagy nehézségek árán tudta előteremteni a felszerelés és két hónapi tandíj árát. A két hónap hamar elillant, akkor úgy látszott, kardja örökre a fogason marad.

1928-ban költöztek Budapestre. A II. kerületi magyar királyi Toldy Ferenc Reáliskola (a mai Toldy Ferenc Gimnázium) tanulója lett, ahol közalkalmazotti tandíjkedvezménnyel tanulhatott. Az iskolai testnevelési órákra a Budapesti (Budai) Torna Egylet (BBTE) közeli Széna téri pályáját vették igénybe. A tanára, Szabó Zoltán vezette iskolai Turul sportkörben folytatta a Debrecenben már elkezdett atletizálást. Magasugrásban jó eredményeket ért el. Tizenhat éves korában 175 centimétert ugrott magasba, és 17,1 mp-t futott 110 gáton, ez akkor igen jó eredménynek számított. Közben újra vívni kezdett. Iskolai szinten hamar sikeres lett, és bekerült az iskola vívócsapatába. Az 1929/30-as budapesti középiskolai vívóbajnokságon a csapattal törben második, kardban harmadik lett. Mindkét fegyvernemben első osztályú minősítést szerzett, a kard egyéni verseny ötödik helyezését szerezte meg. Olyan későbbi sikeres vívók előzték meg, mint Palócz és Berczelly. Érdekes, hogy a toldys vívókat a BBTE évkönyvében mint a klub ifjúsági vívóit szerepelteti, annak ellenére, hogy azok versenyzési jogát az akkor fennálló szabályoknak megfelelően a Középfokú Iskolák Országos Központja nem adta ki.

1930-ban sikeres érettségi vizsgát tett, és beiratkozott az akkor önálló intézményként működő Budapesti Királyi Magyar Tudományegyetemi Közgazdaságtudományi Karra, a Corvinus Egyetem jogelődjére. Természetes volt, hogy sportolói pályafutását a BBTE-ben folytatta, ahol Pericht Rezső lett a mestere. Ekkorra már jegyzik a nevét a kardozók között. *A favorit Kovács Pál nyerte a József nádor kardversenyt* címmel számolt be a *Nemzeti Sport* az 1931 júniusában a Műegyetemen megrendezett József nádor főiskolai emlékversenyről. „A versenyt Kovács Pál, a BBTE idén feltűnt fiatal vívója nyerte.” A legyőzöttek között ott volt Rasztovich Imre, Dunay Pál és Palócz Endre.

Az első év után felhagyott a közgazdaság-tudománnyal. 1931 őszétől már a Ludovika Akadémia hallgatója. A váltás oka több tényező is lehetett. A pénzügyi világválság kétségessé tehetta a szakválasztását, a család anyagi lehetőségei is ezt erősítették, az induló vívó sportkarrierje pedig bevezette a katonatisztek csillogó világába. Mindez egyszerre lendíthette át a ludovikás akadémisták közé.

Sportolói pályafutás

1931-re átszervezték a katonai felsőoktatást, ennek megfelelően Kovács Pál a Ludovika Akadémia II. Szakcsoport, tüzérségi és híradócsoport képzése keretében a tüzérosztályban kezdhette meg az ekkor már négyéves tanulmányait.

A reáliskolai előképzettsége jó alapokat biztosított számára, hogy kiváló tüzériszt lehessen belőle.

Az első évet úgynevezett megelőző csapat szolgálattal kezdték, amely során karpaszományosként a szombathelyi 3. vegyesdandár nagykanizsai központtal működő Jurisich Miklós 3. honvéd tüzérosztályánál látott el szolgálatot. A következő három évet, leszámítva a táborban töltött időket, a Ludovika Akadémia központi tömbjében járta végig. Délelőttökön elméleti tárgyakat hallgattak, délutánonként fizikai kiképzési feladatokat végeztek, és sportfoglalkozásokon vettek részt. A vívásra ekkor és az esti órákban jutott idő.

Az akadémisták vívőképzésére az Üllői út felőli oldalon álló vívóterem kitűnő körülményeket biztosított. Bár 1925 óta Borsody László már nem oktatott az akadémián, de a képzés az ő szellemében, Massányi Tibor százados vívómester vezetésével folyt. A polgári vívótermekben tanultakat itt ötvözte a Borsody-iskola alapjaival és különleges fizikai adottságaival, ruganyosságával.

A sportkarrier folytatása érdekében – a szigorú ludovikás szabályoknak megfelelően – a BBTE-ből kötelezően át kellett igazolnia a Ludovika Akadémia Sport Egyletébe (LASE). 1920-ban formálisan, ha úgy tetszik, parancsnoki szóra, megalakult a LASE, a Ludovika Akadémia sportegyesülete, amely az „akadémiások” napi életének kötelező része lett. A sport szerves részét képezte az akadémisták képzésének, minden hallgató automatikusan tagja lett a sportegyletnek, naponta kötelezően sportolt, és csak itt folytathatott szervezett sporttevékenységet. A LASE keretében folyó versenyszerű sportélet jellemzően befelé forduló tevékenység, de modern, sok sportágas, szerteágazó és szervezett, ami a bajtársiasság, a közösség és a pedagógiai nevelés részét képezi, „embernemesítő” céllal – vallották a Ludovika Akadémia vezetői. Az 1930-as évek közepéig a LASE fontos szereplője a főiskolai sportversenyeknek, és több sportágban a nemzeti válogatottban is szerepelnek a tagjai.

Ebbe a közegbe került be Kovács Pál, aki akadémiai szinten a vívásban kiválóan a atlétika ugrószámában szerepelt sikerrel.

A megelőző csapatszolgálat miatt nem volt egyszerű a ludovikás vívóéletbe való beilleszkedés, annak ellenére, hogy a házi versenyeken még nem tudott részt venni, már az első évben szerepelt a LASE I. csapatával a főiskolai bajnokságon. Kard egyéniben negyedik, a csapattal a második helyezést érte el.

Szinte példátlan ünneplésnek tekinthető a *Ludovikás Levente* 1933. évi hosszú méltatása, amely a budapesti Európa-bajnokságon való szerepléséről számolt be:

„Mindenki számára élmény volt e fiatal tehetség első pompás kibontakozása. A »kis Kovács« már a csapatbajnokságok alatt »nagy« volt; minden jelentősebb összecsapásból kivette részét – s joggal mondhatjuk – dicsőséggel. Az angolok elleni négy győzelmével szinte egy csapásra lett a közönség kedvence; hittek, reménykedtek benne, elhalmozták szerető bizalmuk ezer jelével. S a „kis Kovács” megtette kötelességét, lelkesen, okosan, minden energiájával – s józan nyugodtsággal küzdött. A magyarok körmérkőzésén Kabost, a későbbi Európa-bajnokot legyőzve, mint 2-3. került az igazi küzdelembe, a világ legjobb külföldi vívóival szemben kell megmutatni kardművészetünk fölényét. De Gerevich, a magyar favorit nem küzd szerencsével s az olasz Marzi már-már megnyeri a versenyt, már csak két asszója van hátra, hihetetlen feszültség ül a Labriola (a mai Erkel Színház) nézőterén – remegünk az izgalomtól... de azért mindenkinek ott él a lelke mélyén a remény, majd a »kis Kovács«! – hátha? S kezdődik a döntő asszó, mindenki érzi ennek fontosságát, mindenki izgul, retteg, reménykedik. Csak Kovács nyugodt – vagy csak látszik nyugodtnak? Azt az örömmámort, a végtelen megkönnyebbülést, a diadal, a győzelem érzetének mindent elsöprő kitérését nehéz lenne leírni... s mi, ludovikások külön is büszkék voltunk, hogy épp ő nyitotta meg a győzelemhez vezető utat – Kabosnak.”

Első nagy nemzetközi versenyén Kovács a csapattal nyert aranya mellé még megszerezte az egyéni ötödik helyezést is.

„A torinói főiskolai vívóvilágbajnokságra Kovács és Berczelly aks-aink utaztak le. – A tör s épée [párbajtőr] csapatversenyekben állták meg derekasan helyüket. Sajnos, a kardcsapatbajnokságban kevés volt a tudásuk az olasz közönséggel szemben, úgyhogy nem indulhattak az egyéni világbajnokságban” – írta ugyanott a *Ludovikás Levente*.

De fordítsuk le, mindez azt jelenti, hogy a magyarok, így Kovács is, harmadikak lettek a törscapattal, és döntőt játszottak párbajtőrben és kardban. Sajnos mindkettőben veszítettek. Míg a párbajtőrt sikerként, addig a kardot katasztrófaaként élte meg a tudósító. A kard döntő semleges vezetőbíró nélkül, olasz közönséggel zajlott, ami botrányos körülményeket teremtett számunkra. Ennek ellenére csak az utolsó asszóban dőlt el a verseny sorsa. 8-7-es olasz vezetésnél éppen Kovácsra került a sor az olaszok legjobbjára, Pinton ellen. Sajnos Kovács nem bírta a terhet, összeomlott, és vereségével eldőlt a mérkőzés. A botrány után a magyarok nem indultak el az egyéni versenyen.

A *Ludovikás Levente* 1934. évi Kovácsra vonatkozó hírei:

„Az 1933. XII. 9-én és 10-én megtartott Wien város nemzetközi kardvívóbajnokságán résztvett Kovács Á. Pál aks. 5. lett.”

„A Magyar Vívó Szövetség 1934. I. 21-én rendezte meg a II. oszt. országos kardcsapatbajnokságát, amelyen a LASE I. győzött Kovács Á. Pál, Bedő Zsolt, Berczelly Tibor, Palócz

György, Kronberger Béla, Demeter József aks-okból álló csapatával. Aks-ok által eddig még soha el nem ért nagy eredmény, miáltal a LASE I. az I. osztályba került!”

„Az 1934. II. 4-én a Magyar Vívó Szövetség rendezésében, Szarvason megtartott »vitéz Terstyánszky« nemzetközi emlék-kardvívóversenyben Berczelly Tibor 5., Kovács Á. Pál 6. helyezése ért el.”

„Az 1934. II. 25-én megtartott »Spárta« V. E. vívóversenyén, amely egyszersmind az Európa-bajnokságok válogató versenye is volt, Kovács Á. Pál 2. lett.”

„A HTVK rendezésében 1934. IV. 8-án megtartott jubileumi nemzetközi kardversenyen Kovács Á. Pál 2. lett.

Az 1934. IV. 29-én a Magyar Vívó Szövetség rendezésében megtartott Országos kardvívó-bajnokságon Kovács Á. Pál 3. helyezést nyert.

Az MFSE által 1934. V. 13-, 19-, 20- és 21-én megrendezett tör- és kard egyéni- és csapatbajnoki versenyén részt vett aks-ok a következő eredményeket érték el: Törccsapatbajnokságban: Bajnok a LASE 1. csapata [...] Kardcsapatbajnokságban: Bajnok a LASE I. csapata.”

„A LASE I. 1934. IV. 18-án megtartott kardcsapatbajnokságában bajnok az 1933/34. évre a tűzérosztály csapata (Szegény Sándor, Demeter József, Kovács Á. Pál és Kronberger Béla).”

„1934. V. 11-én egyéni kardbajnokság. Bajnok az 1933/34. évre Kovács Á. Pál...”

„A vívószakosztály 1933/34. évi derekas munkáját dicséri a kimagasló eredmények sorozata. A győzelmek részesei kimagasló példáját adták a sport nemes önfeláldozó szeretetének, hírt, dicsőséget szereztek a ludovikás névnek, amit megtartani és öregbíteni ezután minden utód legszentebb kötelessége lesz.”

1934 áprilisában a vívószezon legnagyobb versenyét, az egyéni országos kardbajnokságot a Műegyetemen bonyolították le. A kétszeres olimpiai bajnok Jekelfalussyn kívül mindenki indult a bajnokságon (vagy bajnoki címért). Hatos csoportban kezdtek, és az első három-három jutott tovább. A kilences döntőbe a Honvédtisztiből három, a MAC csapatából is három, az UTE-ből, a BEAC-ből és a LASE-ből egy-egy versenyző jutott be. A döntőt Gömbös Gyula miniszterelnök is végignézte. Igen heves küzdelmek, körbeverések voltak. Végül is holtverseny lett az eredmény Rajcsányi és Gerevich között, és holtverseny lett a 3–4. helyen is Kovács és Kabos között. A holtversenyt eldöntő mérkőzést a fáradt Gerevich elvesztette, Rajcsányi 5:1 arányban győzte le és megszerezte a bajnokságot, a harmadik helyért nem vívtak újra, így Kovács holtversenyben harmadik lett.

Kovács Pál 1935-ben „igen jó” minősítéssel fejezte be a Ludovika Akadémiát, szeptember 1-jével beosztott tisztként, hadnagyi rangban került a budapesti 1. honvéd tűzérosztály kötelékébe.

Azzal, hogy befejezte a ludovikás éveket, a LASE színeit is el kellett hagynia. Természetes volt, hogy immár nem a BBTE vívótermébe tér vissza, hanem a Budapesti Honvédtisztvi Vívó Klub (HTVK) színeiben folytatja. Az alig egy évtizedes működésre visszatekintő, az 1924-es párizsi olimpia után a Budapesti

Tiszti Kaszinó keretében létrehozott vívóklub, akkori teljes nevén a magyar királyi honvédtisztek Országos Tiszti Tudományos és Kaszinó Egyesület Vívó Klubja (OTTKE), másik változatban: Országos Tiszti Kaszinó Vívó Clubja (TVC) a magyar vívóélet meghatározó szereplője volt. Az ismert és sikeres tiszti vívók, többek között Berti László ezredes, Schenker Zoltán alezredes, valamint Tersztyánszky Ödön őrnagy bábáskodásával megalakított egyesület hangsúlyozottan a budapesti és környéki állomáshellyel bíró tisztek számára kívánt vívási lehetőséget biztosítani, hogy ne kényszerüljenek polgári vívóklubokba vagy vívótermekbe. A klub vívóterme a Tiszti Kaszinó Váci utcai palotájának I. emeletén működött.

Az egyesület 1931-ben átalakult, felvette a Honvéd Tiszti Vívó Club (HTVC), majd egy évvel később a végleges, Honvéd Tiszti Vívó Klub (HTVK) nevet. Borsody László 1932-ben vette át a vívóklub kardozóinak vezetését. Gellér Alfréd és Borsody mesterek mellett két segédmester és két-két segédmesterjelölt végezte a vívótermi munkát. Valószínűleg Borsody javaslatára ekkortól a klub versenyzői a jobb eredményesség érdekében egy fejezetre koncentráltak.

Kovács Pál az 1936-os olimpiai felkészülés időszakában érkezett a klubhoz. A korábbi olimpiákhoz hasonlóan a katonai vezetés a klubbal egyetértésben nagy várakozással készült Berlinre. Az egyre sikeresebb Kovács tökéletesen illett ebbe a képbe. A Borsody mester keze alatt végzett kemény munka meghozta eredményét, vívása nagyot fejlődött, és ez eredményekben is megmutatkozott. 1935 decemberében megnyerte Bécs város nyílt bajnokságát. 1936 februárjában a HTVK csapatával kardcsapatbajnok lett, júliusban, alig egy hónappal az olimpia előtt, az egyéni bajnokság bronzérmét vívta ki.

Következett élete első olimpiája. A csapatverseny első négy mérkőzésén lépett pástra, és többször a csapat legjobbjaként, kitűnő vívással járult hozzá a csapat fölényes továbbjutásához Dánia, Uruguay, Németország és Lengyelország csapatai ellen. Jekelfalussy kapitány az olaszok elleni döntőre frissíteni akart a csapaton, ezért a kivitt hat kitűnő vívó közül ezúttal őt nem válogatta be. A döntő izgalmas, nehéz versenyt hozott, Kovács csak a pást széléről szoríthatta a többieknek, de győzött a magyar válogatott, Kovács Pál olimpiai bajnok!

A Borsody keze alatt töltött évek meghatározók voltak Kovács fejlődésében. „A Honvédtiszti VK-ban két év óta Borsody László aligazgató vívómester formálta át az egész stílusomat, fokozta küzdőképességemet és gyorsaságomat. Azelőtt nagyon merev voltam, tőle tanultam meg a puha mozgást, neki nagyon sokat köszönhetek” – nyilatkozta *Az Est* napilapnak 1937-ben.

„Főleg taktikát tanított nekem. Ő abban volt nagymester, hogy a lábról vett tempót nagyszerűen tudta megtanítani. Hogyan kell lábról venni a tempót, és ezt gyakoroltatta nagyszerűen. S a támadásoknak az előkészítését hogyan kell előkészíteni mozgással, és az ellenfél mozgásával a támadást. Ő ebben volt nagyon nagy. Sokféle változata volt. Ő az előre-hátra mozgást gyakorolta a támadás megindulás előtt különböző ritmusváltoztatásokkal. Követte lábbal a tanítványának a mozgását. Hát persze ő idős ember volt már akkor, és mégis tudta ezt követni. Borsody szerint egy, legfeljebb két guruló lépést lehetett csinálni, de azt is tempóba. Csak akkor hogyha tempóba elfogta az ember.”

Az olimpiát követő év újabb kiemelkedő sikereket hozott. A HTVK-val megnyerte a magyar bajnokságot, majd Párizsban előbb a katonatiszti Európa-bajnokság egyéni és csapatbajnoka lett. Röviddel ezután az első vívó-világbajnokságon is bajnok lett mind egyéniben, mind csapatban. Az egyéni vb-döntő a régi szép időket idézte: a legjobb nyolc között hat magyar vívót láthatott a francia közönség, a dobogóra csak magyar állhatott.

Ekkor már vitathatatlanul a klub legjobb kardvívójának számított, s bekerült az aranyjelvényesek közé. A HTVK nagy támogatójának számító – röviddel ezelőtt meghalt – Gömbös Gyula emlékére rendezett verseny első győztese is ő lett.

A háborús évek során is megrendezett bajnokságokon rendszeressé vált a HVTK sikere, s Kovács az egyéni bajnokságban is kétszer újrázhatott. A válogatott alapemberének számított, így évről évre sikerrel kivehette részét a legnagyobb vetélytárs, az olasz csapat elleni küzdelemből.

1939-ben átvézenyelték a 3. honvéd tábori tüzérsztyályhoz, majd röviddel a háború kitörését követően, november 1-jén előléptették főhadnaggyá, és áthelyezték az 1. légvédelmi tüzérsztyályhoz ütegparancsnoknak. Fialat, aktív katonatisztként nem kerülhette el, hogy egységével frontszolgalatra vezényeljék. Ennek megfelelően, 1941. október 5-től 1942. február 17-ig a keleti harctéren szolgalált. 1942 februárjában hazarendelték, és a Légvédelmi Tüzérkiképző Ezrednél különböző kiképzőtiszti beosztásokat látott el. 1942. április 1-jén léptették elő századossá. Sikeresen teljesített az előírt továbbképzéseken is, előbb „kiváló” minősítéssel a gépkocsioktató és anyaggonozó tiszt tanfolyamot, majd „jeles” eredménnyel a légvédelmi tüzér löiskolai tanfolyamot végezte el.

Ez idő alatt megkapta a Tűzkereszt, a Koronás Bronz Érdemérem, a Kormányzói Dicséő Elismerés bronz fokozata, az arany Toldi Miklós Érdemérem, a Felvidéki Emlékérem, az Erdélyi Emlékérem, a Délvidéki Emlékérem és az olimpiai bajnok jelvény zöld babérlevéllel elismeréseket.

A háború végén egységével nyugatra került, magával vitte családját, feleségével és két kisfiával Friedrichshafenbe (Baden-Württemberg) menekült. 1945. május 1-jétől 1946. május 31-ig francia hadifogságban volt. Kihasználva

vívómúltját, francia nyelvtudását és korábbi francia tiszti ismeretségeit, ezalatt a francia átképző tiszti iskolában vívást oktatott.

Hazaérkezése után, az igazoló eljárás során személyi lapjára a következő bejegyzés került: „Nyugaton volt. Mint kardvívó világbajnokunk maradjon meg a kapcsolata a honvédséggel és esetleges elhelyezkedését polgári életben biztosítsuk.”

1947. június 1-jével „végelbánás” keretében tartalékállományba helyezték. Fél évet dolgozott a Betelepítési Kormánybiztosságnál, ezt követően felhasználva a Ludovikán szerzett műszaki ismereteit, a Ganz Waggon és Gépgyár vagon-szerkesztési osztályának technikusa, majd – a londoni olimpiai eredményei elismeréséül – műszaki főfelügyelője lett.

Természetes volt, hogy a hadifogságból hazatérve bekapcsolódik az újrainduló vívóéletbe. A sportág súlyos hendikeppel indult, ez rá is vonatkozott. Ludovikás múltjával nemcsak a katonai pályán, a vívók között is át kellett esnie az „igazoló” eljáráson. Ez utóbbi volt a könnyebb, hiszen az egyébként is összetartó vívótársadalom jól ismerte és elismerte Kovács Pál tudását, eredményeit és a fair play-t tükröző szemléletét.

A HVTK-ban, amely ekkor már nem működött, nem folytathatta, a volt elit vívóklubok versenyzői különböző vállalati és munkásegyletekben találtak meg a lehetőséget a folytatásra, így igazolt a londoni olimpiát megelőzően a Ganz-Mávag SC-be.

Az új politika gyanakodva tekintett a „gyanús” múltú sportolókra, de propagandaszempontokból óriási szüksége volt az általuk megszerezhető nemzetközi sikerekre. A vívók, köztük Kovács Pál is kénytelenül együtt éltek az állandó megfigyelésekkel, jelentésekkel. Minden nyugati kiutazás előtt bizonytalan volt, hogy kapnak-e útlevelet, az ÁVH vagy a Sporthivatal lesz-e az erősebb. Tamás fia visszaemlékezéseiből tudjuk, hogy összekészített bőrönddel várták a bármikor bekövetkezhető kitelepítési parancsot. Ez a veszély szerinte csak a helsinki olimpia után enyhült.

Kovács Pál 1947-től, immár polgári vívóként ott folytatta, ahol a háborút megelőzően tartott, sikert sikerre halmozott. Összesítésben öt olimpián vett részt, hat arany- és egy bronzérmes szerzett párvívó sportpályafutása során. 1936-ban a győztes kardcsapat (Berczelly Tibor, Gerei [Gerevich] Aladár, Kabos Endre, Kovács Pál, Rajcsányi László, Rajczy Imre) tagja.

1948-ban, kardcsapatban (Berczelly Tibor, Gerevich Aladár, Kárpáti Rudolf, Kovács Pál, Papp Bertalan, Rajcsányi László) aranyérmes, a kard egyéniben öt győzelemmel a döntőben bronzérmes lett. 1952-ben Helsinkiben, a kard egyéniben nyolc győzelemmel a döntőben és csapatban (Berczelly Tibor, Gerevich

Aladár, Kárpáti Rudolf, Kovács Pál, Papp Bertalan, Rajcsányi László) is aranyérmes lett. 1956-ban, Melbourne-ben és 1960-ban, Rómában az aranyérmes kardcsapat (1956: Gerevich Aladár, Hámori Jenő, Kárpáti Rudolf, Keresztes Attila, Kovács Pál, Magay Dániel; 1960: Delneky Gábor, Gerevich Aladár, Horváth Zoltán, Kárpáti Rudolf, Kovács Pál, Mendelényi Tamás) tagja volt. 1956-ban, kard egyéniben a 7. helyen végzett. Pályafutása során a világbajnokságokon kilenc arany- (két egyéni: 1937, 1953 és hét csapat: 1937, 1951, 1953, 1954, 1955, 1957, 1958) és két ezüstérmet (mindkettő egyéni: 1951, 1954), az Európa-bajnokságon egy aranyérmet szerzett csapatban (1933). A tizenhatszoros magyar bajnok 27 évig volt válogatott versenyző. A vívótársadalom népszerű Fuxija a becenevét onnan kapta, hogy ésszel vívott, és ravasz volt, mint a róka. Az 1953-as brüsszeli világbajnokságon egyéniben, Stockholmban (1951), Luxemburgban (1954), Rómában (1955), az 1957-es párizsi Eb-n, illetve Philadelphióban (1958) pedig társaival együtt lett a legjobb.

Sportolói teljesítményét a rendszer kitüntetésekkel is elismerte, így 1951-ben megkapta a Magyar Népköztársasági Sportérdemérem arany fokozatát, 1953-ban a Szocialista Munkáért Érdemérmet, 1954-ben pedig A Magyar Népköztársaság Érdemes Sportolója kitüntető címet.

Az 1956-os forradalom újabb krízist jelentett a család életében. Úgy tűnt, hogy a vívócsapat kapitánya, Jekelfalussy Piller György szervezésében ők is az Egyesült Államokban folytatják. Kovácsnak vívómesteri állást ajánlottak. Minden elő volt készítve, hogy a család az olimpián szereplő Kovács Pál után indul, de a három „öreg”, Gerevich, Kovács és Kárpáti másként döntött, a hazauton, Milánóból telefonáltak, hogy maradnak itthon. 1957-ben ennek ellenére tartalékosként megbízhatatlannak minősítették.

Kovács élete hazatérte után nagyot változott. Mindig is a vívóversenyek sajátossága volt, hogy a sikeres résztvevőket (nem csak a győztest) tárgyjalomban is részesítették. Kovács Pál egy torinói (más források szerint novarai) nemzetközi versenyen tiszteletdíjként nyert egy FAEMA márkájú olasz kávégépet. Ez a gép akkor a kávé szakma világszínvonalát képviselte. Erre a gépre alapozva hazatérte után kérelmezte, hogy egy kávézót nyithasson. Talán ő is meglepődött, amikor megkapta az engedélyt, és 1957 májusában megnyithatta a város első gebinben működő presszóját, a Quintet. A Szervita téren, a Fővárosi Tanács épületének oldalában működő Quint Espresso ízig-vérig sporthely volt. Már a vívóállást jelző elnevezés is ezt tükrözte, ami persze az öt olimpiai aranya is utalt, de a cégtáblán ezeken túl ott szerepelt az olimpiai ötkarika és két vívókard, a kirakatban pedig a legjellegzetesebb magyar vívódíj, Kisfaludi Strobl

Zsigmond *Kardját néző huszár* című szobrának nagy méretű herendi porcelán változata. Az 1928-ban elkészült és a budai Várban eredeti méretben köztéren álló szobor ott szerepelt a HTVK kiadványainak borítóján. Belül pedig a korszak legismertebb sportkarikaturistájának, Szepes Bélának a vívókról és sportolókról készült rajzai díszítették a falakat. De a legfontosabb a kávégép volt, amely a város legjobb krémkávéját szolgáltatta a betérő közönségnek. A kialakuló törzsközönységben számos ismert sportoló és művész mellett ott voltak a III/III-as megfigyelők is. Kovács Pál 1989-ig vezette az intézményt, valószínűleg nem is rosszul, hiszen a szakma is elismerte, 1968-tól 1986-ig a Kereskedők és Vendéglátók Országok Érdekképviseleti Szövetsége (KISOSZ) választott alelnöke volt.

1957-ben, miután már nem dolgozott a Ganz-Mávagban, a Budapesti Vasas SC-be igazolt át. A sportolói karrier az 1960-as olimpiával zárult le, de a sporttól utána sem szakadt el. Visszavonulása után hosszú éveken át versenybíróként és sportvezetőként is elismert szaktekinélynök örvendett. Aktív vezető szerepet töltött be a magyar és a nemzetközi vívósportban. A Magyar Vívó Szövetség alelnöke, majd 1963-tól 1968-ig a Magyar Vívó Szövetség elnöke, 1968-tól a Magyar Olimpiai Bizottság tagja. 1976 és 1988 között a Nemzetközi Vívó Szövetség (FIE) Végrehajtó Bizottságának tagja és a Kard Szakbizottság elnöke. 1980-tól 1983-ig a FIE alelnöke, majd 1983-tól örökös tiszteletbeli tagja.

Tevékeny része volt a rendszerváltás előtt a Magyar Olimpiai Bizottság (MOB) szervezeti függetlenségének megteremtésében. 1988 decemberében őt bízták meg az újjáalakulást előkészítő bizottság vezetésével és az alapszabály-módosítás előkészítésével. Munkájuk nyomán 1989-ben a MOB lett az első jelentős társadalmi szervezet, amely elnyerte függetlenségét.

Sportvezetői munkáját és sportolói életművét számos magas hazai és külföldi kitüntetéssel ismerték el. 1976-ban megkapta a Francia Sportérdemérem ezüst fokozatát, 1984-ben a Nemzetközi Olimpiai Bizottság érdemrendjét, 1985-ben az UNESCO Nemzetközi Fair Play Bizottság életműdíját, 1993-ban a MOB érdemrendjét és 1996-ban a köztársasági elnök posztumusz aranyérmét. 1991-ben beválasztották a Halhatatlanok Klubja alapító tagjai közé, 2014-ben pedig az elsők között lett a Nemzetközi Vívó Szövetség hírességek csarnokának tagja.

A következőket írták róla a *112. A magyar olimpiai aranyérmek története 1896–1980* című könyvben:

„Bár még a múlt vívásából nőtt ki – amely a tuserő mellett a csiszolt, tetszetős mozgást oly sokra becsülte –, nem jött zavarba, amikor »betört« az új, a támadóbb, erőteljesebb stílus: Kovács eredményességén ez sem tudott kifogni. Minden stílusnak, minden versenyzői

modornak, minden ellenfélnek megtalálta az ellenszerét. Nem véletlenül becézték Fuxinak. Többet észszel, mint erővel. Amikor kell, akkor persze erővel is bírja. Jobban, mint mások. De a neve egész vívói lényét tökéletesen kifejezi.

Két korszakot ölelt fel ragyogó pályafutása, s habár ezek eltértek egymástól, mind a ketőben Kovács Pál volt a magyar élgárda legmegbízhatóbb tagja.

A vívás az élete maradt – ha a világ közben változott is. Ha voltak is a magyar vívásnak hullámvölgyei, ő ragaszkodott az elveihez.”

Két fia, Attila és Tamás is kitűnő kardvívó volt, mindketten a világbajnoki címig jutottak. Tamás sportvezetőként is követte édesapja pályáját.

Kovács Pál egész életútja során hű maradt ahhoz a szellemhez, amelyet a Ludovika Akadémián szívott magába, és amely a becsület és bajtársiasság eszméjén alapul.

Irodalom

Bay Béla – Réthy Anna: *Páston és páston kívül*. 1979.

Dávid Sándor: *Arany évtizedek. A magyar vívás története. A Magyar Vívó Szövetség 75 éves jubileumára*. Budapest, Magyar Vívó Szövetség, 1988.

Ha rövid a kardod, toldd meg egy lépéssel. *Az Est*, 1937. augusztus 4. 11.

Kő András: *Kardélen, kardhegyen*. Budapest, Sport, 1986.

Kő András: *Pengevilág*. Budapest, Magyar Vívó Szövetség, 2004.

Ludovikás Levente, 12. (1933).

Ludovikás Levente, 13. (1934).

Ludovikás Levente – A M. Kir. honvéd Ludovika Akadémia Levente-Köreinek Évkönyve 1922–1939.

Lukács László – Szepesi György: *112. A magyar olimpiai aranyérmek története 1896–1980*. Budapest, Sport, 1980.

Máday Norbert: *Borsody László. A génusz*. Kecskemét, Kungfu-Tex, 2017.

Országos Tiszti Kaszinó Lap. Az Országos Tiszti Tudományos és Kaszinó Egyesület havi közlönye 1929–1940.

Somogyi Endre: *A Budapesti Honvéd Tiszti Vívó Klub húszéves története (1924–1944)*. Budapest, M. Kir. Honvéd Térképészeti Intézet, 1944.

Syoss Zoltán: *Villanó pengék. Arcok, riportok vívósportunk történetéből*. Budapest, Sport, 1975.

Vívó Híradó. A Magyar Vívószövetség hivatalos lapja 1955–1986.